Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (tretji senat)

z dne 18. decembra 2025 *

„Predhodno odločanje – Konkurenca – Člen 102 PDEU – Zloraba prevladujočega položaja – Veleprodajni trg goriv v Bolgariji – Zbijanje marž konkurentov ali učinek ‚cenovnih škarij' – Določitev proizvodnega trga – Vertikalno razdeljeni trg – Upoštevanje režima trošarin"

V zadevi C-260/24,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Administrativen sad Sofia-oblast (upravno sodišče za upravni okraj Sofija, Bolgarija) z odločbo z dne 15. aprila 2024, ki je na Sodišče prispela 15. aprila 2024, v postopku

„Lukoil Bulgaria" EOOD,

proti

Komisia za zashtita na konkurentsiata,

SODIŠČE (tretji senat),

v sestavi C. Lycourgos, predsednik senata, O. Spineanu-Matei (poročevalka), S. Rodin, S. Gervasoni in N. Fenger, sodniki,

generalna pravobranilka: L. Medina,

sodna tajnica: R. Stefanova-Kamisheva, administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 10. aprila 2025,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za „Lukoil Bulgaria" EOOD Y. Pekunov, A. Velichkov, advokati, A. Pekunova, yuriskonsult, A. Robertson, KC,

– za Komisia za zashtita na konkurentsiata M. Goranova, N. Mincheva in Y. Nenkova,

– za bolgarsko vlado T. Mitova, R. Stoyanov in T. Tsingileva, agenti,

– za Evropsko komisijo V. Hitrovs, E. Rousseva in I. Söderlund, agenti,

* Jezik postopka: bolgarščina.

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalne pravobranilke, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 102 PDEU.

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med „Lukoil Bulgaria“ EOOD (v nadaljevanju: Lukoil Bulgaria) in Komisia za zashtita na konkurentsiata (komisija za varstvo konkurence, Bolgarija; v nadaljevanju: bolgarski organ za konkurenco) glede veljavnosti odločbe št. 184 z dne 16. februarja 2023 (v nadaljevanju: odločba bolgarskega organa za konkurenco), s katero je ta organ ugotovil, da je ta družba zlorabila prevladujoči položaj.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 Člen 102 PDEU določa:

„Kot nezdružljiva z notranjim trgom je prepovedana vsaka zloraba prevladujočega položaja enega ali več podjetij na notranjem trgu ali njegovem znatnem delu, kolikor bi lahko prizadela trgovino med državami članicami.

Takšna zloraba je zlasti:

(a) neposredno ali posredno določanje nepoštenih nakupnih ali prodajnih cen ali drugih nepoštenih pogojev poslovanja;

(b) omejevanje proizvodnje, trgov ali tehničnega razvoja na škodo potrošnikov;

(c) uporaba neenakih pogojev za primerljive posle z drugimi trgovinskimi partnerji, ki slednje postavlja v podrejen konkurenčni položaj;

(d) sklepanje pogodb, ki sopogodbenikom narekujejo sprejetje dodatnih obveznosti, ki po svoji naravi ali glede na trgovinske običaje nimajo nikakršne zveze s predmetom takšnih pogodb.“

Bolgarsko pravo

4 Člen 21 Zakon za zashtita na konkurentsiata (zakon o varstvu konkurence, DV št. 102 z dne 28. novembra 2008, v nadaljevanju: ZKK) določa:

„Prepovedano je ravnanje podjetij, ki ustvarja monopolni ali prevladujoč položaj ter dveh ali več podjetij s kolektivnim prevladujočim položajem, s katerim se lahko ovira, omejuje ali izkrivlja konkurenco in vpliva na interese potrošnikov, ki vključuje zlasti:

1. neposredno ali posredno določanje nakupne ali prodajne cene ali drugih nepoštenih pogojev poslovanja;

2. omejevanje proizvodnje, trgovanja ali tehničnega razvoja na škodo potrošnikov,

3. uporaba različnih pogojev za istovrstne pogodbe v zvezi z nekaterimi partnerji, zaradi česar so ti glede na konkurente v neenakem položaju;

4. pogojevanje sklepanja pogodb s tem, da druga stranka prevzame dodatne obveznosti ali da sklene dodatne pogodbe, ki po svoji naravi ali glede na običajne poslovne običaje niso povezane s predmetom glavne pogodbe ali njenim izvajanjem;

5. neupravičena zavrnitev dobave blaga ali storitve dejanski ali potencialni stranki z namenom oviranja njenih poslovnih dejavnosti.“

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

5 Iz predložitvene odločbe je razvidno, da dejavnosti gospodarske skupine Lukoil (v nadaljevanju: skupina Lukoil) v Bolgariji vključujejo proizvodnjo, trgovino na debelo in maloprodajo naftnih derivatov, s čimer pokrivajo celotno vrednostno verigo v sektorju trženja teh proizvodov. Znotraj te skupine je „Lukoil Neftohim Burgas“ AD, ki ima v Bolgariji edino rafinerijo surove nafte, največji proizvajalec motornih goriv, ki se prodajajo v tej državi članici. Družba Lukoil Bulgaria je dejavna na trgu trgovine na debelo z motornimi gorivi, in sicer avtomobilskim bencinom in dizelskim gorivom (v nadaljevanju: veleprodajni trg goriv), ter upravlja eno od največjih nacionalnih verig bencinskih servisov.

6 V skladu z odločbo bolgarskega organa za konkurenco ima skupina Lukoil v Bolgariji edino infrastrukturo za logistiko, skladiščenje in prevoz, ki ji daje izjemno konkurenčno prednost na veleprodajnem trgu goriv, na katerem naj bi imela prevladujoč položaj.

7 Ta organ je s to odločbo ugotovil, da je družba Lukoil Bulgaria na tem trgu izvajala cenovno prakso, v skladu s katero je ta družba za goriva, za katera je treba plačati trošarino (prodajni trg), uporabljala nižje prodajne cene kot za goriva, ki so pod režimom odloga plačila trošarine (nabavni trg). Ta praksa oblikovanja cen, ki se kaže v zbijanju marž, naj bi pomenila zlorabo prevladujočega položaja, ki je v nasprotju s členom 21 ZKK.

8 Družba Lukoil Bulgaria v okviru tožbe, ki jo je zoper to odločbo vložila pri Administrativen sad Sofia-oblast (upravno sodišče za upravni okraj Sofija, Bolgarija), ki je predložitveno sodišče, med drugim trdi, da je navedeni organ napačno opredelil upoštevni trg.

9 Na prvem mestu, družba Lukoil Bulgaria na eni strani meni, da bi moral upoštevni trg vključevati utekočinjeni naftni plin (UNP) in metan, saj sta ta proizvoda nadomestka za bencin in dizelsko gorivo. Zaradi njihove izključitve naj bi bila tržna moč družbe Lukoil Bulgaria precenjena. Bolgarski organ za konkurenco to trditev zavrača z obrazložitvijo, da sta UNP in metan le delno zamenljiva z bencinom in dizelskim gorivom.

10 Družba Lukoil na drugi strani trdi, da bencin in dizelsko gorivo nista zamenljiva proizvoda niti glede povpraševanja niti glede ponudbe, zato nista del istega trga. Bolgarski organ za konkurenco pa meni, da bencin in dizelsko gorivo z vidika končnega potrošnika sicer nista zamenljiva, vendar pa se trgovanje s tema vrstama goriv, ki ga opravljajo isti dobavitelji, in oblikovanje njune cene na veleprodajnem trgu goriv odvijata pod enakimi pogoji.

11 Predložitveno sodišče meni, da je treba zato ugotoviti, ali lahko nacionalni organ, pristojen za konkurenco, v okviru uporabe člena 102 PDEU goriva, ki niso zamenljiva, uvrsti na isti trg proizvodov. Po mnenju tega sodišča bi se lahko na podlagi odločbe bolgarskega organa za konkurenco v tem primeru dizelsko gorivo in bencin uvrstila na isti trg. Vendar v takem primeru to, da je bolgarski organ za konkurenco zavrnil vključitev UNP na isti trg, ne bi bilo razumno utemeljeno, saj je bencin delno zamenljiv z UNP.

12 Na drugem mestu, družba Lukoil Bulgaria meni, da je bolgarski organ za konkurenco napačno menil, da je veleprodajni trg goriv mogoče vertikalno razdeliti na dva podtrga, in sicer nabavni trg goriv, prodanih pod režimom odloga plačila trošarine, in prodajni trg goriv, namenjenih končni potrošnji po plačilu teh trošarin.

13 Družba Lukoil Bulgaria med drugim trdi, da je bolgarski organ za konkurenco trdil, da ima ta družba razmeroma velik tržni delež na veleprodajnem trgu goriv, ki znaša od 40 do 60 %, ter da ima na tem trgu in tudi na podtrgu goriv, ki se prodajajo pod režimom odloga plačila trošarine, prevladujoč položaj. Vendar naj v odločbi bolgarskega organa za konkurenco ne bi bilo nobene ocene tržnih deležev navedene družbe na dveh ločenih podtrgih in naj ne bi bili opredeljeni gospodarski subjekti, prisotni na vsakem od teh podtrgov. Družba Lukoil Bulgaria meni, da pravo Unije nasprotuje temu, da organ, pristojen za konkurenco, ugotovi, da ima podjetje prevladujoč položaj, ne da bi izrecno navedel njegove tržne deleže, kar pa bolgarski organ za konkurenco izpodbija.

14 Predložitveno sodišče se zato sprašuje, ali bi moral bolgarski organ za konkurenco, da bi ugotovil kršitev, kakršno naj bi jo domnevno storila družba Lukoil Bulgaria, preučiti vse bistvene značilnosti obeh zadevnih trgov in za vsakega od njiju določiti tržne deleže, obseg trga in udeležence na trgu.

15 V teh okoliščinah je Administrativen sad Sofia-oblast (upravno sodišče za upravni okraj Sofija) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

1. Ali je treba člen 102 PDEU ter načela [spoštovanja] pravice do obrambe, pravne varnosti in varstva legitimnih pričakovanj, vključno z domnevo nedolžnosti, razlagati tako, da sta zadevna trga (trga, na katerih je bila storjena kršitev) v primeru nedopustnih cenovnih škarij dva vertikalno razdeljena trga, in sicer nabavni trg in prodajni trg, in da mora zato organ, pristojen za konkurenco, prav v zvezi s tema zadevnim trgoma pri vročitvi obtožnice in končne upravne odločbe ugotoviti dejansko stanje v zvezi z velikostjo teh trgov, njunimi udeleženci in tržnimi deleži udeležencev na teh trgih, vključno z ustreznimi tržnimi deleži družbe, ki ji očita prevladujoč položaj?

2. Ali je treba člen 102 PDEU v povezavi z načeli [spoštovanja] pravice do obrambe, pravne varnosti in varstva legitimnih pričakovanj, vključno z domnevo nedolžnosti, razlagati tako, da v okviru postopka na podlagi člena 102 PDEU ne dovoljuje, da se na isti nacionalni trg proizvodov vključijo proizvodi, ki niso zamenljivi niti z vidika povpraševanja niti z vidika ponudbe, kot je to storil [bolgarski organ za konkurenco] v [postopku v glavni stvari] z vključitvijo dizelskega goriva in bencina A-95H na enotni trg goriv?

3. Če je na enotni nacionalni trg proizvodov dovoljeno vključiti goriva, ki glede ponudbe in povpraševanja niso zamenljiva, ali je dopustno, da se na trg goriv ne vključi tretje glavno motorno gorivo na tem nacionalnem trgu, [in sicer UNP], ki ima na nacionalnem trgu enak tržni delež kot bencin?“

Dopustnost predloga za sprejetje predhodne odločbe

16 Bolgarski organ za konkurenco in bolgarska vlada izpodbijata dopustnost predloga za sprejetje predhodne odločbe. Ti stranki v zvezi s tem v bistvu navajata tri trditve.

17 Prvič, odločba bolgarskega organa za konkurenco naj bi temeljila izključno na uporabi bolgarskega prava, člen 102 PDEU pa naj se ne bi uporabljal, ker naj zatrjevana zloraba prevladujočega položaja ne bi vplivala na trgovino med državami članicami. Drugič, predložitveno sodišče naj ne bi opredelilo dejanskega in pravnega okvira, v katerega so umeščena vprašanja za predhodno odločanje, prav tako naj ne bi pojasnilo dejanskih okoliščin, na katerih ta vprašanja temeljijo, torej elementov, ki so potrebni za to, da se mu zagotovi koristna razlaga prava Unije. To sodišče naj bi v resnici zgolj ponovilo trditve strank v sporu o glavni stvari. Tretjič, bolgarski organ za konkurenco meni, da se s tem predlogom za sprejetje predhodne odločbe v praksi na Sodišče prenašajo pristojnosti predložitvenega sodišča za odločanje o vprašanju opredelitve upoštevnega trga, ki je bistveno za rešitev navedenega spora.

18 V skladu z ustaljeno sodno prakso je v okviru postopka, uvedenega s členom 267 PDEU, le nacionalno sodišče, ki odloča o sporu in ki mora prevzeti odgovornost za sodno odločbo, ki bo izdana, pristojno, da ob upoštevanju posebnosti zadeve presodi potrebo po predhodni odločbi, da bi lahko izdalo sodbo, in tudi upoštevnost vprašanj, ki jih postavi Sodišču. Zato Sodišče, kadar se zastavljena vprašanja nanašajo na razlago prava Unije, načeloma mora odločiti (sodbi z dne 21. aprila 1988, Pardini, 338/85, EU:C:1988:194, točka 8, in z dne 22. oktobra 2024, Kolin Inşaat Turizm Sanayi ve Ticaret, C-652/22, EU:C:2024:910, točka 36 in navedena sodna praksa).

19 Iz tega izhaja, da za vprašanja v zvezi s pravom Unije velja domneva upoštevnosti. Sodišče lahko odločanje o vprašanju za predhodno odločanje, ki ga postavi nacionalno sodišče, zavrne le takrat, kadar je očitno, da zahtevana razlaga prava Unije nima nikakršne zveze z dejanskim stanjem ali predmetom spora o glavni stvari, kadar gre za hipotetičen problem oziroma kadar Sodišče nima na voljo dejanskih in pravnih elementov, ki so potrebni, da bi lahko na postavljena vprašanja podalo koristne odgovore (sodba z dne 9. septembra 2021, GE Auto Service Leasing, C-294/20, EU:C:2021:723, točka 40 in navedena sodna praksa).

20 V obravnavanem primeru v zvezi s prvo trditvijo, navedeno v točki 17 te sodbe, ni očitno, da zahtevana razlaga člena 102 PDEU nima nobene zveze z dejanskim stanjem ali predmetom spora o glavni stvari.

21 Na eni strani je iz predloga za sprejetje predhodne odločbe razvidno, da predložitveno sodišče meni, da se ta člen 102 uporablja v postopku v glavni stvari. Poleg tega morajo navedeni člen 102 PDEU vsa nacionalna sodišča uporabiti po uradni dolžnosti (sodba z dne 13. julija 2006, Manfredi in drugi, od C-295/04 do C-298/04, EU:C:2006:461, točka 31).

22 Na drugi strani Lukoil Bulgaria glede na vsebino odločbe bolgarskega organa za konkurenco, kot je razvidno iz predložitvene odločbe, deluje na celotnem ozemlju Republike Bolgarije, cenovna praksa iz postopka v glavni stvari pa se izvaja na nacionalni ravni. Taka ugotovitev, ki jo mora preveriti predložitveno sodišče, sama po sebi zadošča za ugotovitev, da lahko to ravnanje vpliva na trgovino med državami članicami v smislu členov 101 in 102 PDEU (glej v tem smislu sodbo z dne 5. decembra 2006, Cipolla in drugi, C-94/04 in C-202/04, EU:C:2006:758, točka 45 in navedena sodna praksa). Kadar pa nacionalni organ, pristojen za konkurenco, določbe nacionalnega prava, ki prepovedujejo zlorabo prevladujočega položaja, uporabi za ravnanje podjetja, ki bi lahko vplivalo na trgovino med državami članicami v smislu člena 102 PDEU, mu člen 3(1) Uredbe Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov [101] in [102 PDEU] UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 2, str. 205) nalaga, da hkrati uporabi tudi člen 102 PDEU (glej v tem smislu sodbo z dne 3. aprila 2019, Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie, C-617/17, EU:C:2019:283, točka 26 in navedena sodna praksa).

23 V zvezi z drugo trditvijo, navedeno v točki 17 te sodbe, je treba spomniti, da člen 94(c) Poslovnika zahteva, da predlog za predhodno odločanje vsebuje razloge, ki so predložitvenemu sodišču vzbudili dvom glede razlage ali veljavnosti nekaterih določb prava Unije, in pojasnitev zveze, ki po mnenju predložitvenega sodišča obstaja med temi določbami in nacionalno zakonodajo, ki jo je treba uporabiti v sporu o glavni stvari.

24 V obravnavanem primeru je iz točk 11 in 14 te sodbe razvidno, da je predložitveno sodišče v bistvu navedlo razloge, zaradi katerih je Sodišču predložilo predlog za sprejetje predhodne odločbe. Poleg tega je iz stališč strank iz postopka v glavni stvari, bolgarske vlade in Evropske komisije razvidno, da so v bistvu lahko v celoti in koristno zavzele stališče o postavljenih vprašanjih.

25 Vendar v predložitveni odločbi ni ničesar, kar bi omogočalo opredeliti razloge, zaradi katerih se je predložitveno sodišče spraševalo o načelih spoštovanja pravice do obrambe, pravne varnosti in varstva legitimnih pričakovanj, vključno z domnevo nedolžnosti. Iz tega sledi, da prvo in drugo vprašanje za predhodno odločanje v tem delu nista dopustni.

26 V zvezi s tretjo trditvijo, navedeno v točki 17 te sodbe, je treba ugotoviti, da se postavljena vprašanja nanašajo na razlago člena 102 PDEU, ne da bi se Sodišču predlagalo, naj člen 102 PDEU uporabi v postopku v glavni stvari. V zvezi s tem je treba spomniti, da postopek za sprejetje predhodne odločbe iz člena 267 PDEU uvaja tesno sodelovanje med nacionalnimi sodišči in Sodiščem, ki temelji na medsebojni razdelitvi funkcij, ter je sredstvo, s katerim Sodišče nacionalnim sodiščem posreduje elemente razlage prava Unije, ki jih potrebujejo za rešitev sporov, o katerih odločajo (glej v tem smislu sodbe z dne 23. novembra 2021, IS (Nezakonitost predložitvene odločbe), C-564/19, EU:C:2021:949, točka 59 in navedena sodna praksa; z dne 8. decembra 2022, HYA in drugi (Nemožnost zaslišanja obremenilnih prič), C-348/21, EU:C:2022:965, točka 49, in z dne 9. aprila 2024, Profi Credit Polska (Obnova postopka, ki se je končal s pravnomočno odločbo), C-582/21, EU:C:2024:282, točke od 50 do 55 in navedena sodna praksa).

27 V teh okoliščinah je predlog za sprejetje predhodne odločbe dopusten v delu, v katerem se nanaša na razlago člena 102 ES.

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

28 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 102 PDEU razlagati tako, da mora organ, pristojen za konkurenco, za ugotovitev, da pri vertikalno integriranem podjetju obstaja praksa zbijanja marž, ki pomeni zlorabo, za zadevni nabavni in prodajni trg dokazati obseg teh trgov in deleže tega podjetja in njegovih konkurentov na navedenih trgih.

29 V obravnavanem primeru je iz spisa, ki je na voljo Sodišču, razvidno, da je bolgarski organ za konkurenco ugotovil, da zbijanje marž, ki se očita družbi Lukoil Bulgaria, poteka znotraj veleprodajnega trga goriv med dvema podtrgoma, katerih nabavni podtrg naj bi bil veleprodajni trg goriv, ki so vključena v režim odloga plačila trošarine, prodajni podtrg pa naj bi bil veleprodajni trg goriv po plačilu trošarin. Zbijanje marž naj bi bilo posledica tega, da družba Lukoil Bulgaria na prodajnem trgu, to je po plačilu trošarin, gorivo prodaja na debelo po ceni, ki je nižja od cene, po kateri prodaja gorivo pod režimom odloga plačila trošarine na nabavnem trgu.

30 Na prvem mestu je treba spomniti, da praksa zbijanja marž, ki pomeni zlorabo, sestoji iz prakse oblikovanja cen, ki ob neobstoju kakršne koli objektivne utemeljitve ni poštena, ker dejansko zbija marže konkurenčnih podjetij in lahko zato povzroči učinek izrinjenja vsaj tako učinkovitih konkurentov, kot je podjetje s prevladujočim položajem (glej v tem smislu sodbo z dne 17. februarja 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, točka 31).

31 V skladu s sodno prakso Sodišča je zbijanje marž samostojna oblika zlorabe, ker taka praksa oblikovanja cen ni poštena v smislu člena 102 PDEU zaradi povezave z obstojem tega zbijanja in ne s samo maržo, zato ni nikakor nujno ugotoviti, da veleprodajne cene na nabavnem trgu ali maloprodajne cene na prodajnem trgu same po sebi pomenijo zlorabo, ker so, odvisno od primera, previsoke ali plenilske (glej v tem smislu sodbo z dne 17. februarja 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, točka 31 in navedena sodna praksa).

32 Da bi se ugotovilo, ali je podjetje s prevladujočim položajem s svojo prakso oblikovanja cen ta položaj zlorabilo, je treba presoditi vse okoliščine in preučiti, ali se s to prakso poskuša kupcu odvzeti ali omejiti možnost izbire virov dobave, konkurentom preprečiti dostop do trga, uvesti neenake pogoje za primerljive posle z drugimi poslovnimi partnerji ali z izkrivljeno konkurenco okrepiti prevladujoči položaj (glej v tem smislu sodbo z dne 17. februarja 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, točka 28 in navedena sodna praksa).

33 Take okoliščine lahko obstajajo, kadar vertikalno integrirano podjetje, ki ima prevladujoč položaj na trgu, ki je v prodajni verigi višje (na nabavnem trgu), poskuša ovirati normalno konkurenco na sosednjem trgu, ki je v prodajni verigi nižje od trga (na prodajnem trgu), na katerem ima prevladujoč položaj, ker lahko tako ravnanje povzroči izrinjenje vsaj enako učinkovitih konkurentov na tem sosednjem trgu, in sicer prodajnem trgu, z zbijanjem njihovih marž. Tako ravnanje ima lahko namreč – predvsem zaradi tesnih povezav med zadevnima trgoma – učinek oslabitve konkurence na prodajnem trgu (glej v tem smislu sodbo z dne 17. februarja 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, točki 87 in 91).

34 Predložitveno sodišče mora torej upoštevati vse posebne okoliščine zadeve v glavni stvari, da bi presodilo, ali sta trga, ki ju je opredelil bolgarski organ za konkurenco, ločena trga, ki sta tesno povezana.

35 Na drugem mestu, če predložitveno sodišče meni, da sta trga, ki ju je opredelil bolgarski organ za konkurenco, ločena, vendar tesno povezana trga, bo moralo, preden odloči, ali gre za kršitev člena 102 PDEU, preučiti še, ali ima vertikalno integrirano podjetje prevladujoč položaj na nabavnem trgu (glej v tem smislu sodbo z dne 17. februarja 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, točke od 85 do 89).

36 Za tak primer gre, če ima to podjetje gospodarsko moč, ki mu s tem, da mu daje možnost, da ravna pretežno neodvisno od konkurentov, strank in nazadnje tudi potrošnikov, omogoča, da preprečuje ohranitev učinkovite konkurence na tem nabavnem trgu (sodba z dne 17. februarja 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, točka 23 in navedena sodna praksa).

37 Poleg tega obstoj prevladujočega položaja na splošno izhaja iz združitve različnih dejavnikov, ki posamezno ne bi bili nujno odločilni (sodba z dne 14. februarja 1978, United Brands in United Brands Continentaal/Komisija, 27/76, EU:C:1978:22, točka 66).

38 Sodišče je v zvezi s tem razsodilo, da čeprav se lahko pomen tržnih deležev razlikuje od enega trga do drugega, lahko dolgotrajno obvladovanje zelo velikega tržnega deleža, razen v izjemnih okoliščinah, pomeni dokaz obstoja prevladujočega položaja in da so več kot 50-odstotni tržni deleži izjemno veliki tržni deleži (glej v tem smislu sodbi z dne 13. februarja 1979, Hoffmann-La Roche/Komisija, 85/76, EU:C:1979:36, točka 41, in z dne 6. decembra 2012, AstraZeneca/Komisija, C-457/10 P, EU:C:2012:770, točka 176).

39 Kljub temu je mogoče prevladujoči položaj – čeprav ima dolgotrajno imetništvo velikega tržnega deleža pri presoji obstoja prevladujočega deleža na trgu velik pomen – dokazati tudi ob upoštevanju drugih značilnosti zadevnega trga, kot so obstoj velikih ovir za vstop ali bistvene infrastrukture, na podlagi katerih je mogoče presoditi, ali je to podjetje sposobno ravnati pretežno neodvisno od konkurentov, strank in potrošnikov.

40 V zvezi s tem je v obravnavanem primeru iz predložitvene odločbe razvidno, da družba Lukoil Bulgaria deluje v celotni verigi proizvodnje goriva do njegove končne prodaje ter da ima v lasti edino rafinerijo države ter edino infrastrukturo za logistiko, skladiščenje in prevoz v državi.

41 Na tretjem mestu, iz sodne prakse Sodišča izhaja, da vprašanje, ali praksa oblikovanja cen, ki jo uvede vertikalno integrirano podjetje s prevladujočim položajem na nabavnem trgu in ki vodi do zbijanja marž konkurentov tega podjetja na prodajnem trgu, pomeni zlorabo, ni odvisno od obstoja prevladujočega položaja tega podjetja na zadnjenavedenem trgu (glej v tem smislu sodbo z dne 17. februarja 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, točka 89).

42 Kljub temu ni izključeno, da je treba pri preučitvi, ali je ta praksa oblikovanja cen v nasprotju s členom 102 PDEU, kot trdi Komisija, upoštevati podatke o tem prodajnem trgu.

43 Za ugotovitev zlorabe, ki jo pomenijo cenovne škarje, mora organ, pristojen za konkurenco, namreč dokazati, da bi bila razlika med cenami zadevnih proizvodov ali storitev na nabavnem trgu in cenami na prodajnem trgu bodisi negativna bodisi ne bi zadoščala za kritje posebnih stroškov, ki družbi s prevladujočim položajem nastanejo pri dobavljanju svojih proizvodov oziroma zagotavljanju svojih storitev na prodajnem trgu, tako da ta razlika konkurentu, ki je

enako učinkovit kot ta družba, ne daje možnosti, da bi z njo konkuriral pri dobavljanju navedenih proizvodov oziroma zagotavljanju navedenih storitev na prodajnem trgu. Sodišče je tudi razsodilo, da je treba pri presoji dopustnosti cenovne politike, ki jo uporablja podjetje s prevladujočim položajem, načeloma uporabiti cenovna merila, ki temeljijo na stroških, ki jih ima podjetje s prevladujočim položajem, in na njegovi strategiji (glej v tem smislu sodbo z dne 25. marca 2021, Slovak Telekom/Komisija, C-165/19 P, EU:C:2021:239, točki 73 in 74 ter navedena sodna praksa).

44 Tako je treba za sprejetje odločitve o tem, ali lahko razlika med cenami podjetja s prevladujočim položajem na nabavnem trgu in cenami, ki jih to podjetje zaračunava na prodajnem trgu, na zadnjenavedenem trgu povzroči učinek izrinjenja njegovih konkurentov, ki so vsaj tako učinkoviti kot navedeno podjetje, ugotoviti, ali bi bilo navedeno podjetje dovolj učinkovito, da bi storitve na prodajnem trgu ponujalo drugače kot z izgubo, če bi moralo predhodno plačati svoje cene na nabavnem trgu, kar načeloma pomeni, da je treba upoštevati cene in stroške podjetja s prevladujočim položajem na prodajnem trgu oziroma – če teh cen in stroškov ni mogoče upoštevati – cene in stroške konkurentov na istem trgu (glej v tem smislu sodbo z dne 17. februarja 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, točke od 41 do 46).

45 Nazadnje je treba poudariti tudi, da lahko zadevno podjetje dokaže, da je njegova praksa oblikovanja cen, čeprav ima učinek izrinjenja na prodajnem trgu, ekonomsko upravičena, kar pomeni, da je treba na podlagi vseh okoliščin obravnavanega primera dokazati, da je mogoče tak učinek izrinjenja, ki je za konkurenco neugoden, izničiti ali celo preseči z ugodnostmi glede učinkovitosti, ki prav tako koristijo potrošnikom na tem trgu (glej v tem smislu sodbo z dne 17. februarja 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, točki 75 in 76).

46 Zato je treba na prvo vprašanje za predhodno odločanje odgovoriti, da je treba člen 102 PDEU razlagati tako, da mora organ, pristojen za konkurenco, za ugotovitev, da praksa zbijanja marž vertikalno integriranega podjetja, pomeni zlorabo, na eni strani dokazati obstoj prevladujočega položaja tega podjetja na nabavnem trgu, pri čemer mora upoštevati deleže navedenega podjetja na tem trgu ali druge upoštevne značilnosti navedenega trga, na podlagi katerih je mogoče šteti, da ima to podjetje gospodarsko moč, ki mu omogoča, da ravna pretežno neodvisno od konkurentov, strank in potrošnikov, na drugi strani pa obstoj cene na prodajnem trgu, povezanim z nabavnim trgom, ki jo zaračunava to vertikalno integrirano podjetje, ki ima lahko glede na značilnosti tega prodajnega trga učinek izrinjenja njegovih konkurentov, ki so vsaj tako učinkoviti kot to podjetje.

Drugo in tretje vprašanje

47 Predložitveno sodišče z drugim in tretjim vprašanjem, ki ju je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba člen 102 PDEU razlagati tako, da je mogoče proizvode, ki z vidika ponudbe in povpraševanja niso zamenljivi, kot sta bencin in dizelsko gorivo, vključiti v opredelitev upoštevnega proizvodnega trga, čeprav je s tega trga izključen proizvod, kot je UNP, ki bi bil z vidika ponudbe in povpraševanja zamenljiv z vsaj enim od teh dveh goriv.

48 Iz sodne prakse Sodišča izhaja, da je opredelitev upoštevnega trga v okviru uporabe člena 102 PDEU bistvenega pomena, saj je mogoče o možnostih konkurence presojati le glede na značilnosti zadevnih proizvodov, in je načeloma korak, ki se opravi pred presojo morebitnega obstoja prevladujočega položaja zadevnega podjetja (glej v tem smislu sodbo z dne 21. februarja 1973, Europemballage in Continental Can/Komisija, 6/72, EU:C:1973:22, točka 32). Cilj te opredelitve je, da se opredeli obseg, znotraj katerega je treba presojati, ali je podjetje sposobno ravnati pretežno neodvisno od konkurentov, strank in potrošnikov (glej v tem smislu

sodbi z dne 9. novembra 1983, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin/Komisija, 322/81, EU:C:1983:313, točka 37, in z dne 30. januarja 2020, Generics (UK) in drugi, C-307/18, EU:C:2020:52, točka 127).

49 Za opredelitev upoštevnega trga je treba najprej opredeliti trg proizvodov, nato pa še njegov geografski obseg (glej v tem smislu sodbi z dne 14. februarja 1978, United Brands in United Brands Continentaal/Komisija, 27/76, EU:C:1978:22, točki 10 in 11, in z dne Komisija/Servier in drugi, C-176/19 P, EU:C:2024:549, točka 382).

50 Glede trga proizvodov iz sodne prakse Sodišča izhaja, da pojem upoštevnega trga predpostavlja, da lahko obstaja dejanska konkurenca med proizvodi, ki so del trga, za kar je potrebna zadostna stopnja medsebojne zamenljivosti z vidika enake uporabe med vsemi proizvodi, ki so del istega trga. Medsebojna zamenljivost ali nadomestljivost se ne presoja le glede na objektivne značilnosti zadevnih proizvodov. Upoštevati je treba tudi pogoje konkurence ter strukturo povpraševanja in ponudbe na trgu (glej v tem smislu sodbo z dne 27. junija 2024, Komisija/Servier in drugi, C-176/19 P, EU:C:2024:549, točka 383 in navedena sodna praksa).

51 Iz teh elementov izhaja, da presoja zamenljivosti dveh proizvodov ni omejena na ugotovitev, ali je s tema proizvodoma mogoče s funkcionalnega vidika zadovoljiti isto potrebo, ampak je treba poleg tega ugotoviti, ali sta ta proizvoda v ekonomskem smislu dejansko zamenljiva. Ekonomska zamenljivost med dvema proizvodoma se lahko ugotovi, kadar se v primeru spremembe relativnih cen teh proizvodov prodaja enega proizvoda preusmeri na drugega. V zvezi s tem je treba poudariti, da je z gospodarskega vidika zamenljivost povpraševanja najbolj neposredna in učinkovita sila discipliniranja za ponudnike obravnavanega proizvoda. Pri presoji te zamenljivosti se lahko oceni navzkrižna elastičnost povpraševanja glede na ceno, pri čemer se ugotavlja, ali bi potrošniki proizvoda, ki je predmet majhnega, a stalnega zvišanja cen, prešli na nadomestne proizvode (glej v tem smislu sodbo z dne 27. junija 2024, Komisija/Servier in drugi, C-176/19 P, EU:C:2024:549, točka 384).

52 Čeprav je treba pri presoji, na podlagi katere bo mogoče opredeliti trg, na katerem je treba presoditi o obstoju prevladujočega položaja, ugotoviti dejanske okoliščine v zvezi s pogoji konkurence ter strukturo ponudbe in povpraševanja na tem trgu, za kar je pristojno predložitveno sodišče, je treba ugotoviti, da ni izključeno, da čeprav tri vrste motornih goriv niso funkcionalno zamenljive, kot so dizelsko gorivo, bencin in UNP, lahko za povpraševanje končnih potrošnikov ob upoštevanju posebnih pogojev ponudbe v Bolgariji obstaja zadostna stopnja zamenljivosti med nekaterimi od teh goriv na veleprodajnem trgu goriv, za katera velja režim odloga plačila trošarine, kar bi privedlo do vključitve teh goriv na isti trg proizvodov.

53 Zato bo moralo predložitveno sodišče zlasti preučiti, prvič, ali je treba bencin in dizelsko gorivo na debelo skladiščiti v podobnih ali različnih objektih, in drugič, ali je UNP mogoče na debelo skladiščiti v istih objektih kot bencin in dizelsko gorivo ali pa ga je, nasprotno, treba skladiščiti v posebnih objektih.

54 Iz predložitvene odločbe je namreč razvidno, da je bolgarski organ za konkurenco pri določitvi upoštevnega trga za presojo obstoja prevladujočega položaja upošteval le bencin in dizelsko gorivo, ne pa tudi UNP, ker naj bi bili za trgovce na debelo pogoji skladiščenja bencina in dizelskega goriva enaki, kar naj bi jim omogočilo, da glede na povpraševanje ponudijo eno ali drugo od navedenih goriv, ne da bi jim to povzročilo dodatne stroške.

55 Nasprotno pa naj bi v zvezi z UNP po mnenju bolgarskega organa za konkurenco v Bolgariji obstajale posebne zahteve v zvezi z njegovim skladiščenjem in nadaljnjo prodajo po plačilu trošarine. Poleg tega naj bi se UNP prevažal drugače od bencina in dizelskega goriva.

56 Taki preudarki bi lahko pomenili objektivno utemeljitev razlikovanja med bencinom in dizelskim gorivom na eni strani ter UNP na drugi strani, ki ga je izvedel bolgarski organ za konkurenco, kar pa mora preveriti predložitveno sodišče.

57 Glede na zgornje preudarke je treba na drugo in tretje vprašanje za predhodno odločanje odgovoriti, da je treba člen 102 PDEU razlagati tako, da je mogoče pri presoji obstoja prevladujočega položaja na isti trg vključiti le proizvode z zadostno stopnjo zamenljivosti. Kadar ravnanje, ki se šteje za kršitev, sestoji iz praks oblikovanja cen, ki povzročajo cenovne škarje, mora organ, pristojen za konkurenco, preveriti, ali je mogoče – kljub neobstoju funkcionalne zamenljivosti med tremi vrstami motornih goriv, kot so dizelsko gorivo, bencin in UNP, z vidika povpraševanja končnih potrošnikov – na podlagi pogojev konkurence ter strukture ponudbe in povpraševanja ugotoviti, da nekatera od teh goriv na nabavnem trgu spadajo na isti trg proizvodov.

Stroški

58 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški navedenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (tretji senat) razsodilo:

1. **Člen 102 PDEU je treba razlagati tako, da mora organ, pristojen za konkurenco, za ugotovitev, da praksa zbijanja marž vertikalno integriranega podjetja, pomeni zlorabo, dokazati, prvič, obstoj prevladujočega položaja tega podjetja na nabavnem trgu, pri čemer mora upoštevati deleže navedenega podjetja na tem trgu ali druge upoštevne značilnosti navedenega trga, na podlagi katerih je mogoče šteti, da ima to podjetje gospodarsko moč, ki mu omogoča, da ravna pretežno neodvisno od konkurentov, strank in potrošnikov, in drugič, obstoj cene na prodajnem trgu, povezanim z nabavnim trgom, ki jo zaračunava to vertikalno integrirano podjetje, ki ima lahko glede na značilnosti tega prodajnega trga učinek izrinjenja njegovih konkurentov, ki so vsaj tako učinkoviti kot to podjetje.**

2. **Člen 102 PDEU je treba razlagati tako, da je mogoče pri presoji obstoja prevladujočega položaja na isti trg vključiti le proizvode z zadostno stopnjo zamenljivosti. Kadar ravnanje, ki se šteje za kršitev, sestoji iz praks oblikovanja cen, ki povzročajo cenovne škarje, mora organ, pristojen za konkurenco, preveriti, ali je mogoče – kljub neobstoju funkcionalne zamenljivosti med tremi vrstami motornih goriv, kot so dizelsko gorivo, bencin in UNP, z vidika povpraševanja končnih potrošnikov – na podlagi pogojev konkurence ter strukture ponudbe in povpraševanja ugotoviti, da nekatera od teh goriv na nabavnem trgu spadajo na isti trg proizvodov.**

Podpisi